

**Наставно-научном већу
Филозофског факултета
Београд**

Изабрани одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду у Комисију за оцену рукописа и писање реферата о докторској дисертацији *Југословенско–кинески односи (1968–1979): политика и медији*, кандидаткиње **Цанјинг Жен (Canying Ren)**, слободни смо да поденесемо следећи

Р Е Ф Е Р А Т

Основни подаци о кандидату

Колегиница Цанјинг Жен (Canying Ren) рођена је у Јијин провинцији (Кина) 14. марта 1993. године. У месту рођења завршила је основну школу и гимназију, а затим високу гимназију у Јилин провинцији. Матерњи језици су јој корејски и кинески, а говори енглески и српски језик. Основне студије уписала је 2011. године, а са успехом их окончала 2015. године на Факултету за енглески језик и културу на Guangdong University of Foreign Studies (Кина). Трећу годину студија провела је на размени на Kentucky State University у САД. Мастер студије са успехом је завршила на Факултету политичких наука у Београду и Карл-Франц Универзитету у Грацу, на смеру посвећеном југоисточно-европским студијама. Мастер рад „Поимање Југославије у Кини 1977. године – јавна перцепција која је обликована од стране нове генерације кинеског руководства“ радила је и одбранила јула 2019. године под менторством проф. др Слободана Марковића. Мастер рад је оцењен оценом 9 (девет). Докторске студије историје на Катедри за историју Југославије Филозофског факултета у Београду уписала је 2019. године. Положила је све програмом предвиђене испите на докторским студијама. Њена просечна оцена на докторским студијама је 10. Тема докторске дисертације *Југословенско–кинески односи (1968–1979): политика и медији* званично је прихваћена на седници Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду јуна 2021. године.

Колегиница Цанџинг Жен до сада је учествовала са радом на неколико научних скупова. Два научна рада су објављена, један на енглеском, а други на српском језику. Први од њих, под насловом *Never Too Late? Bor's Transformation and Quest for Sustainability of Sino-Serbian Copper Friendship*, објављен је у зборнику научних радова „Yugoslavia and China: Histories, Legacies, Afterlives“ (2025) издавачке куће „Routledge“ (str. 232-251). Други научни рад колегинице Цанџинг, под насловом *Почетна фаза друге нормализације између Југославије и Кине 1968–1971. године: од идеолошке конфронтације до прагматичне сарадње*, објављен је у зборнику радова „Нова истраживања југословенске прошлости: перспективе са постјугословенског простора“ (2025) у издању Института за новију историју Србије. У питању су радови засновани на грађи југословенске и кинеске провенијенције, тематски нови и садржајно богати. У првом од њих извршена је анализа историјског и савременог значаја борских рудника, дата еволуција кинеско-југословенско/српске индустријске сарадње, истакнут стратешки значај бакра у привредном развоју и међусобним геополитичким интересима две земље. Други текст, уз пажњу посвећену општем међународном политичком контексту, уз ослонац на медије, обрађује почетну фазу „друге нормализације“ односа Југославије и Кине која је представљала својеврсну прекретницу у билатералним односима две државе.

Предмет и циљ докторске дисертације

Докторска дисертација под насловом *Југословенско-кинески односи (1968–1979): политика и медији*, коју је израдила колегиница Цанџинг Жен, до сада није научно обрађивана у српској (југословенској) и кинеској историографији. Уколико је узгредних радова који, уз остало, „додирују“ наведену тему и било одликовала их је фрагментарност и сагледавање међудржавних и међупартијских односа Југославије и Кине превасходно из угла политичке науке и публицистике. Отуда истраживања које је колегиница Цанџинг обавила у југословенским и кинеским архивима и библиотекама најдиректније доприноси бољем разумевању сложених односа две државе у седамдесетим годинама ХХ века, али и указује на особености два модела социјализма, презентује опште прилике у југословенском и кинеском друштву, вреднује моћ политички контролисаних медија и доминантну улогу комунистичких партија у њиховом уређивању и избору садржаја које презентују. У питању је докторска дисертација у којој, поред доброг познавања унутрашњеполитичке и спољнополитичке

историје Југославије и Кине, колегиница Цанџанг нуди утемељен поглед на опште политичке и економске прилике у свету, реконструише политику која најдиректније утиче на друштвене промене у Југославији и Кини, критички проговара о улози коју су медији имали у представљању односа две државе и формирању пожељне свести становништва. У питању је тема која је могла бити темељно обрађена само уколико њен аутор сигурно влада српским и кинеским језиком и има приступ архивским и библиотечким фондовима у обе земље. Наведено говори о захтевности теме докторске дисертације колегинице Цанџинг Жен и даје могући одговор на питање из којих је разлога она предуго измицала истраживачкој пажњи историчара. Заснованост истраживања на грађи похрањеној у архивима две државе, штампи, периодици, мемоаристици, историографској литератури ширег обима објављиваној на више језика, у томе јој је најдиректније било од помоћи.

Основни предмет интересовања колегинице Цанџинг, изложен у докторској дисертацији, је развој међудржавних односа Југославије и Кине и међупартијских веза СКЈ и КПК у седамдесетим годинама XX века. Упоредо са тим колегиница Цанџинг Жен је у докторској дисертацији темељно обрадила у много чему контроверзну међусобну историју односа две државе и две партије почев од 1949. године када је формирана Народна Република Кина и међу првима била призната од Федеративне народне Републике Југославије, па до 1968. године, која је представљала један од важних хронолошких међаша теме. У докторској дисертацији кандидаткиња је истражила бројне посебности које одликују унутрашњу и спољну политику, идеологију, партијски апарат, медије у свакој од земаља. Важан део ове докторске дисертације било је и утврђивање међусобне перцепције Београда и Пекинга, уз указивање на брзе или успореније промене које се уочавају током седамдесетих година XX века. У средишту истраживања колегинице Цанџинг било је: уочавање разлика између два типа социјализма – југословенског и кинеског; анализа погледа државних и партијских руководстава Југославије и Кине на промене у свету и прилагођавање спољних политика обеју земаља уоченим кретањима у светској политици; сагледавање поступака државних руководилаца и партијских кадрова, као и реконструкција кадровске политике која доживљавала промене почетком седамдесетих година XX века. Посебна пажња колегинице Цанџинг била је посвећена „времену промена“ на унутрашњем плану, посебно у Кини (смрт Мао Цетунга из 1976. године је важна преломница), које најдиректније „убрзавају“ и подстичу међусобну сарадњу. На

страницама докторске дисертације свестрано је сагледан југословенски поглед на догађаје у Кини, као и кинеска перцепција унутрашње и спољне политике Југославије и њеног места у међународном комунистичком покрету и покрету несврстаних. Та сазнања, како показује ово истраживање, најдиректније су утицала на опсежне идеолошке промене унутар комунистичких партија Југославије и Кине, реформе државног и партијског система у обе државе, превазилажење нагомиланог негативног искуства прошлости и постављање нових циљева у будућности, што је кандидаткиња, такође, темељно истражила. Сусрети на врху још једна су од тема о којој колегиница Цанјинг пише. Обављена истраживања, презентована на страницама докторске дисертације, прецизно су уочила мотиве интензивније сарадње и показала шта од туђих искустава, југословенског и кинског, партије на власти прихватају и примењују у свакодневној пракси. На тај начин ова докторска дисертација нуди важне одговоре на питања у којој је мери побољшање међусобних односа Београда и Пекинга утицао на саме те државе и партије, њихову сарадњу са великим силама и другим државама, као и на опште политичке, економске, културне прилике у свету.

Намера колегинице Цанјинг да свестрано сагледа политички, идеолошки, пропагандни значај међусобне сарадње у докторској дисертацији у потпуности је реализована. Важан циљ обављених истраживања, да буду идентификовани чиниоци који су пресудно утицали на формирање државне и партијске политике зближења како у Југославији, тако и у Кини, такође је у потпуности остварен. То важи и за утврђивање разлога који су подстицали руководстава две партије и државе да мењају медијску слику и себе и другог, на нови начин изграђују и медијски популаришу билатералне односе, припремају јавност за догађаје који следе. У исто време колегиница Цанјинг је истражила разлоге и реконструисала на који је начин креирана слика другог у медијима утицала на развој унутрашње и спољне политике и побољшање међусобних односа. То је у себи сажимало и темељну анализу југословенских и кинеских државних и партијских извора који говоре о околностима и разлозима који су омогућили промене у међусобним државним и партијским односима, сагледавање међусобних виђења, анализу напора пропаганде да буде промењена унутрашња политичка, економска и медијска клима која је дуго царовала у обе државе. Циљ колегинице Цанјинг да понуди на истраживањима заснован и рационалан одговор на питања која се тичу процеса који сведоче о развоју међусобних односа, динамици промена, утицају са стране на међусобно приближавање, чиниоцима који подстичу или

пружају отпор променама, улози личности у датим процесима, конкретним политичким, идеолошким, економским, културним интересима, свеукупном значају приближавања и степену развијености, у потпуности је остварен. То важи и за њена настојања да на основу доступне необјављене грађе, објављених извора, штампе и периодике, историографске и политиколошке литературе и публицистике, као и уз поштовање методологије историјске науке, реконструише свеукупне државне и партијске односе Југославије и Кине и понуди рационалне научне одговоре на који је начин, у ком временском оквиру и у којој мери процес успостављања међусобних односа мењао њихову свеукупну политику, утицао на прилике у друштву, тицао се прилика у свету. Обављена истраживања колегинице Цанјинг убедљиво сведоче о озбиљности научног приступа и досегнутом истраживачком резултату који значајно проширује наша досадашња знања о југословенско – кинеским односима у 70-им годинама XX века.

Основне хипотезе које су истраживања потврдила

Истраживање теме *Југословенско-кинески односи (1968–1979): политика и медији*, потврдила су више научних хипотеза које је колегиница Цанјинг Жен „поставила“ на почетку рада на докторској дисертацији. Међу њима важно место има претпоставка да су односи Југославије и Кине током 50-их и 60-их година XX века били нестабилни и непријатељски, а добрим делом и под утицајем односа које су две државе имале са великим силама – САД и СССР-а. Било је потребно време и промена непријатељских идеолошких позиција на којима су државна и партијска руководства била почетком 50-их година XX века, да дође до започињања процеса помирења. Кандидаткиња је поставила, а истраживања потврдила, хипотезу да је начин на који су исказивани политички, економски и културни односи две земље суштински исказивао природу сукоба који је зачет после 1948. године. Обављена истраживања у југословенским и кинеским архивима показала су да непријатељски односи две државе и две партије тек у другој половини 60-их година XX века уступају место активнијој сарадњи која је водила помирењу. Постављену хипотезу да је током 70-их година XX века државна политика Београда и Пекинга условила, а онда и најдиректније утицала, на побољшање међупартијских односа СКЈ и КПК, истраживања су, такође потврдила. Међусобно признање природе извојеваних револуција представљало је, како показује ово истраживање, важан међаш у укупном побољшању односа. Међу важним

хипотезама, коју су истраживања потврдила је и претпоставка колегинице Цанџинг Жен да се сарадња медија развијала у складу с побољшањем свеукупних односа Југославије и Кине, да је била нераздвојни део процеса помирења, као и да је те процесе у складу са државном и партијском политиком Југославије и Кине најдиректније подстицала. Кандидаткиња је, такође, „одмерила“ на који су начин медији, под утицајем партија на власти, обликовали „позитивну слику“ другог током 70-их година XX века и пресудно утицали на промену свести грађана. Њена је претпоставка да је Титова посета Кини и Хуа Гуо Фенгова посета Југославији важан тренутак у коме су односи две земље и партије досегли до „историјског врхунца“, такође потврђена. Истраживање је потврдило и хипотезу да су својом активношћу „по задатку“ медији најдиректније допринели приближавању погледа две стране и остварењу заједничких политичких циљева. Истраживања колегиница Цанџинг Жен потврдила су и раније постављену хипотезу да је развој југословенско-кинеских односа имао изузетан значај не само на политике две земље, већ и на прилике у свету.

Методe које су у истраживањима примењиване

Прилоком обраде теме *Југословенско-кинески односи (1968–1979): политика и медији*, колегиница Цанџинг је превасходно примењивала методологију историјске науке. У основи су темељна истраживања у југословенским и кинеским архивима, ослонац на објављене изворе, штампу, периодику, литературу... У мери у којој то било потребно кандидаткиња се ослањала и на истраживачке технике, као и на резултате других друштвених и хуманистичких наука.

Своје анализе и закључке колегиница Цанџинг Жен је засновала превасходно на необјављеној архивској грађи похрањеној у више домаћих и страних архива – Архиву Југославије (фондови СКЈ – Међународна комисија Кина, Кабинет председника републике, ТАНЈУГ...), Дипломатском архиву Министарства спољних послова Републике Србије (Политичка архива, Строго поверљива архива – Кина...), архиву и библиотеци Југословенске кинотеке, архиви Филмских новости... У мери у којој су то околности дозволе коришћена је и грађа похрањена у архивима Народне Републике Кине, пре свега документација Архив провинције Sichuan. Напомињемо да је у питању важан „истраживачки продор“ који најдиректније обогаћује постојећа знања о југословенско-кинеским односима у годинама 1968–1979. Коришћени су и фондови

Народне библиотеке у Београду, Универзитетске библиотеке у Београду и библиотека у НР Кини. Упоредо са необјављеним изворима пажња је била посвећена и објављеним историјским изворима на српском, кинеском и другим језицима, релевантној штампи и периодици, мемоаристици, историографској и правној, политиколошкој литератури и публицистици. Обим обављених истраживања сигуран је показатељ високог степен истражености теме који је колегиница Цанјинг Жен досегла у својој докторској дисертације.

Опис садржаја докторске дисертације

Структуру докторске дисертације *Југословенско-кинески односи (1968–1979): политика и медији*, поред предговора, громодног уводног дела рада и закључка, чине четири хронолошко-тематски презентована поглавља.

У предговору докторске дисертације колегиница Цанјинг Жен је изложила свој приступ обради наведене теме. Критички се одредила према коришћеној архивској грађи и литератури. Проговорила је о значају теме. Са посебном пажњом је указала на архивске институције у којима је истраживала уз навођење архивских фондова и збирки из којих је стицала сазнања о својој теми. У тим деловима текста кандидаткиња се критички одредила и према коришћеним објављеним архивским изворима, мемоарској литератури, штампи и периодици, историографској литератури коју је користила. Указала је и на циљеве истраживања, као и на начин на који је приступила обради ове сложене теме. Такође је изложила и образложила структуру своје докторске дисертације.

Материја презентована у обимном и на истраживањима заснованом уводу докторске дисертације колегинице Цанјинг Жен изложена је унутар две потцелине посвећене искуству стеченом у односима Југославије и Кине током 50-их и 60-их година XX века и пређеном путу од идеолошке конфронтације до прагматичне сарадње остварене у годинама 1968–1971. У том делу текста кандидаткиња је дала преглед историје две комунистичке партије, осликала природу аутентичних револуција изведених у Југославији и Кини током година Другог светског рата и у првим послератним годинама, одмерила утицаје који су у обе државе стизали из СССР-а. Добри односи, а након тога сукоб Југославије са државама Информационог бироа, „тражење“ самосталног југословенског пута у социјализам, маркирање процеса који су

најдиректније одређивали политичке прилике у Југославији и њену спољну политику, такође су теме којим је колегиница Цанјинг Жен у својој докторској дисертацији посветила пажњу. То важи за сагледавање сложених односа Маоа са Стаљином и Хрушчовим у годинама како блиске сарадње тако и захлађених односа. Рат на Корејском полуострву и односи Кине и Југославије у том времену, промене које су наступиле у југословенско-кинеским односима после Сртаљеинове смрти, „прва нормализација“ односа Београда и Пекинга, писање кинеске и југословенске штампе о спољној и унутрашњој политици две државе, њиховим међусобним односима, првим разменама новинара, кинеској и југословенској стварности, изграђивању социјализма југословенског и кинеског „карактера“, такође су теме о којима кандидаткиња пише. Дешавања из 1956. године и времена које је после тога уследило и њихов утицај на односе Београда и Пекинга, као и показано кинеско интересовање за југословенски социјалистички систем, такође су темељно расветљени на унутрашњем и спољном плану. Са потребном пажњом обрађени су дипломатски односи, међусобне посете високих државних и партијских функционера, ставови које су Јосип Броз и Мао Цедунг исказивали о приликама у свету и међусобним односима. На грађи југословенског и кинеског порекла реконструисан је идеолошки сукоб који је зацарио почев од 1957. године на релацији Москва–Пекинг–Београд, указано на нападе КП Кине на „ревизионистичку“ политику КП Југославије у време и након Седмог конгреса те партије 1958. године, проговорено о захлађењу кинско-совјетских односа и конфронтацији која је најдиректније утицала и на спољну и унутрашњу политику Југославије крајем 50-их и почетком 60-их година XX века. Сукобу Београда и Пекинга у земљама Трећег света (афроазијски регион и арапске државе), кинеској критици Титових путовања и тумачењима да се тиме руши „јединство афроазијских земаља“ и служи „интересима империјализма“, још неке су од важних тема о којима колегиница Цанјинг Жен пише, што важи и за анализу прилика у југославији и Кини почетком 60-их година XX века. Истраживање колегинице Цанјинг Жен изложено у обимном уводном делу докторске дисертације је темељно, анализе историје југословенско-кинеских односа засноване на архивској грађи, штампи и литератури поуздане, однос иностраног чиниоца и општих историјских кретања у идеолошки и политички подељеном свету пажљиво реконструисан и критички одмерен.

У првом поглављу докторске дисертације, насловљеном *Југославија и Кина (од прошлог ка будућем): 1968–1975. – међусобна виђења и перцепције* обрађено је више

значајних питања. Пажња колегинице Цанџинг Жен била је посвећена упоредној анализи ставова две комунистичке партије о основним питањима унутрашњег развоја и спољне политике. Ауторка је критички сагледала карактеристике два аутентична модела социјализма изграђиваних у Југославији и Кини. У мери у којој је то било потребно указала је на: сложени однос Југословенске федерације и република у сфери политике и економије; структурне поремећаје и неуспех привредне реформе; проблеме који су оптерећивали међунационалне односе; разлоге и последице обрачуна са Александром Ранковићем и УДБ-ом; масовној студенској побуни из 1968. године и њеном антибирокупатском и антикапиталистичком карактеру; нарастању албанског национализма и положају аутономних покрајина; неуспелим покушајима реформе постојећег политичког система; уставним амандманима усвојеним 1968. и 1969. године; ставовима и судбини српских либерала; сукобљавању различитих визија будућег развоја унутар Комунистичке партије Кине у контексту суочавања последицама Великог скока унапред; интензивирању идеолошке борбе унутар КПК; спровођењу и ширењу Велике пролетерске Културне револуције (1966–1969) када су извршен обрачун са високим „ревизионистичким” партијским кадровима попут Liu Shaoyi-a, мобилисани омладина (Црвених гарда) и интелектуалци и Народноослободилачка војска; успону Lin Biao-a и војске након проглашавања „победе” Културне револуције 1969. године и његовом паду 1971. године... Сагледавање унутрашњих прилика у Југославији и у Кини у функцији је разумевања њихове спољнополитичке позиције па, посредно, и политике коју државни и партијски врх две стране водиле једна према другој. Упоредо са тим подједнака пажња посвећена је спољним политикама Кине и Југославије. Указано је на величање кинеске револуције и промовисање револуционарног духа, учешће кинеских трупа у Вијетнамском рату, значај и последице оружаних сукоба које је Кина на својим границама имала са Индијом и Совјетским Савезом, приоритетно супротстављање Пекинга америчком империјализму и совјетском ревизионизму, процес нормализације и развоја политичких и економских односа између Кине и САД који је започео крајем 60-их година XX века... Када је у питању спољна политика Београда колегиница Цанџинг Жен је скренула пажњу на неуспешне покушаје Никите Хрушчова да Југославију врати у „лагер социјалистичких земаља“, објаснила суштину југословенске политике „лавирања међу блоковима“, истакла значај политике несврстаности, указала на реакције Београда на совјетску интервенцију у Чехословачкој, уочила и истакла разлоге промене кинеских „погледа“ на несврстаност, настојала да прецизно сагледа спољнополитичку линију Београда и

Пекинга током 60-их и почетком 70-их година XX века. Темељно су анализирани проблеми са којима су се партијска руководства суочавала, почеци „друге нормализације“ у односима Београда и Пекинга, кинески став према безбедности на Балкану и југословенској политици „несврстаности“, реконструкција пређеног пута од идеолошке конфронтације до прагматичне сарадње у годинама 1968–1971. године, што је представљало прекретницу у свеукупним односима две земље. Колегиница Жен је темељно анализирао посету Мирка Тепавца Кини, садржаје разговора који су том приликом вођени са кинеским државним врхом и резултате који су остварени. Показало се да је пређени пут од идеолошке конфронтације до практичне сарадње две државе и партије био мукотрпан, ни мало формалан, већ суштински. Са подједнаком пажњом обрађена је и културна сарадња, реконструисане привредне везе, указано на продубљавање свих видова односа. Одмерен је и кинески интерес у продубљивању добрих односа између Југославије, Албаније и Румуније као вида спутавања совјетског утицаја на Балкану. Свестрано је указано на разлоге који су утицали на промену кинеске политике према покрету несврстаних земаља и политици несврстаности. Посебну пажњу колегиница Цанјинг је посветила билатералним односима Југославије и Кине у годинама 1972–1975, уз уочавање да су међудржавни и међупартијски односи у том периоду стагнирали. Упоредо је пратила спољне политике Кине и Југославије, са посебним акцентом на њихове међусобне односе, уочавање сличности и разлика у разумевању актуелних спољнополитичких догађаја, у тумачењу „несврстаности“ и „Трећег света“, појава и процеса. Покушај што прецизнијег разумевања „погледа“ две државе на међусобне односе у општем историјском контексту тог времена у дисертацији колегинице Цанјинг Жен у потпуности је реализован захваљујући темељној анализи писања штампе („*Zemin žibao*“, „*Borba*“, „*Komunist*“, „*Политика*“), међусобних виђења и перцепције у јавности, као и садржаја докумената похрањених у архивским фондовима.

У наредном поглављу докторске дисертације, насловљеном *Стварност и медијске слике у прелазном периоду билатералних односа 1975–1977*, колегиница Цанјинг Жен је обрадила више важних тема. Посебну пажњу посветила је „новим људима“ и „новим идејама“ у кинеском државном и партијском врху после одласка са историјске сцене Мао Цедунга, као и „старим кадровима“ и „старим идејама“ у 70-тим годинама XX века у Југославији. У том делу докторске дисертације кандидаткиња је анализирао поделе које су наступиле у кинеском државном и партијском руководству, место и значај старих кадрова и старих идеја у новом времену које је наметало потребу

за променама у унутрашњој и спољној политици Кине, појаву „нових људи“ и „нових идеја“ у кинеској спољној и унутрашњој политици. У докторату је указано на: суштину обрачуна са „ветром десног скретања“ и „ревизионизмом“ које је представљао Денг Сијаопинг, а затим његов лагана „повратак“ на кључне државне функције; политичко уздицање Хуа Гуофенга, свргавање „Четворочлане банде“ која је симболизовала окончање „Културне револуције“. Из бројних углова сагледане су размере, значај и утицај кинеског отварања према свету, као и утицај тог процеса на југословенско-кинеске односе. Колегиница Цанјинг Жен анализира је и сложену унутрашњу ситуацију у Кини после смрти Мао Цедунга и свргавања „Четворочлане банде“, презентовано време идеолошких сукоба, као и постепено „обликовање“ и „прилагођавање“ кинеских политичких ставова и корака које је чинила према Југославији. Несумњиво да је у питању био период у коме је Кина доживела једну од пресудних промена у својој историји. Упоредо са тим, у докторској дисертацији је указано и на процесе „дезинтеграције“ који су у другој половини 70-их година XX века водили распаду југословенске државе и политичког система који је у њој био успостављен, свакодневном продубљивању „структурне кризе“ која је обухватала све сфере друштвеног живота, тешкоћама политичке природе које су заустављале све видове привредног развоја и културне сарадње између југословенских република. Посебну пажњу колегиница Цанјинг је посветила изузетно значајној посети Цемала Бједића Кини, његовим разговорима са Маоом и Денгом, рушењу бројних идеолошких „препрека“ које су спутавале дотадашњу сарадњу, јачању економских и дипломатских односа, отварању питања Титове посете Кини, посети кинеске Парламентарне делегације Југославији која је претходила посети Јосипа Броза Кини. Намера колегинице Цанјинг Жен да покаже којим су темпом, у ком правцу и у којој мери организовани међусобни односи две државе и две партије задобијали место у медијима и како су медији утицали на промену свести обичних грађана, у потпуности је остварена. Југословенско политичко и медијско сагледавање и вредновање промена насталих у Кини задобило је важно место у овом поглављу. У тим деловима текста обрађене су и политичке, идеолошке, економске, војне прилике у Југославији и Кини и њихова перцепција у јавности обе земље.

Треће поглавље докторске дисертације колегинице Цанјинг Жен, под насловом *Сусрети на највишем нивоу и медији (очекивања и резултати) 1977–1978*, посвећено је научној обради више тема које говоре о чиниоцима које су одређивали југословенско-

кинеске односе. У основи тих „односа“, како показује ово истраживање, био је унеколико нови кинески став према револуционарним покретима и комунистичким партијама у свету, па тако и према Југославији и СКЈ. У том контексту може се посматрати и позив упућен Јосипу Броз Титу да посети Кину. Колегиница Цанџинг на основу извора кинеске и југословенске провениенције, пише о: дипломатској припреми те посете; темама о којима је требало разговарати; корекцији политике Пекинга према Београду и напуштању дуго опстајућег става да је Југославија „ревизионистичка земља“; улози штампе и медија у политичком приближавању Кине и Југославије. Темељно је анализирано писање листова „Борба“ и „Политика“ о процесу политичке и економске стабилизације Кине и успостављању партијских односа Београда и Пекинга. Са подједнаком пажњом одмерено је и писање листа „*Zemin zibaο*“ о Југославији и њеној политици, економским приликама, успесима који су југословенски ратни филмови доживели у Кини. Указано је на реакције Запада и Истока на прве вести о Титовој посети Кини. Централно место у трећем поглављу посвећено је анализи значаја Титове посете Кини, симболичком значају срдачног дочека који му је приређен, разговорима које је имао са Хуо Гуофенгом о унутрашњеполитичким и спољнополитичким питањима, приликама у свету и опасности од рата, будућој политичкој, економској и културној сарадњи две државе, обнови партијских односа СКЈ и КПК. Истраживање је показало да је Титова посета Кини представљала важан „заокрет“ у билатералним односима Југославије и Кине. Колегиница Цанџинг Жен је одмерила свеукупни „биланс“ посете, указала на медијску пажњу коју је она изазвала, идентификовала „снажне“ интересе обе стране за „убрзњем“ међусобне сарадње. Кандидаткиња је темељно сагледала улогу медија у промени медијске слике о односима две државе и партије, као и на нормализацији тих односа. Анализира је учестале контакте дипломатских представника и партијских функционера и проговорила о бројним формама унутар којих се исказивала сарадња (од обележавања националних празника и међусобних посета државних и партијских функционера до привредне сарадње). Са подједнаком пажњом обрађена је дипломатска и медијска припрема посете Хуа Гуофенга Југославији и указано на реакције Запада и Истока на ту посету. Подробно су анализирана излагања два државна и партијска лидера, идентификоване кључне теме из спољне и унутрашње политике о којима се разговарало, из бројних углова указано на „идеолошку блискост“ и „сличност гледишта“ изложених у излагањима Хуа и Тита. Анализиран је и садржај склопљених уговора о привредној, научно-техничкој, културној сарадњи, презентовано медијско

вредновање посете у Кини и Југославији, указано на природу кампања вођених поводом посете Хуа Гуофенга Југославији на Истоку и Западу, показано у којој су мери СССР и Трећи свет била два кључна „елемента“ у југословенско-кинеским односима.

Четврто поглавље докторске дисертације колегинице Цанјинг Жен, који носи наслов *Југословенско искуство, Кина и функција медија 1978–1979*, засвођује ово обимно и важно истраживање. У њему је образложена нормализација кинеско-америчких односа као важан продор у кинеском отварању према свету. Из бројних углова сагледан је кинески концепт тзв. „четири модернизације“ и презентована медијска слика кинских реформи и „отварања“ према свету, као и идеолошки обрачун са прошлошћу као и политичка припрема за модернизацију унутар КПК. У докторској дисертацији је указано на разлоге „прилагођавања“ (промене) кинеског економског плана за 1979. годину, проговорено о заинтересованости кинеске политике и медија за искуство „југословенског социјализма“, „југословенског привредног модела“ и његових „структурних слабости“ (фрагментација економског система), „југословенске пољопривредне модернизације“ (пример ПКБ-а), „југословенских индустријских и научно-технолошких достигнућа“ и „проблема југословенске привреде“, „политичког система Југославије“, „југословенске спољне политике“. Темељно је анализирано описивање „четири модернизације“ у кинеској политици реформи и отварања према свету у југословенском партијском листу, при чему је приказан „идеолошки и политички обрачун с прошлошћу“, проучавање југословенског социјалистичког искуства као „узора“ у Кини у светлу оправдавања „исправности“ југословенског самоуправног социјалистичког система у тренутку када се тај систем налазио у дубокој привредно-политичко-друштвеној кризи, као и привредна сарадња Кине са развијеним земљама и Југославијом. Указано је на позицију Југославије у кинеској реформи и њеном отварању према свету као инспирацију за „ослобађање мисли“ од догматизма, али и на дибаланс између блиских политичких односа и слабе конкретне привредне сарадње, односно разлика између очекивања и резултата сарадња Пекинга и Београда.

Постигнути резултати и научни допринос

Обимна и разуђена истраживања која је колегиница Цанјинг Жен обавила најдиректније су допринела сабирању нових и до сада мало коришћених историјских извора. Истраживање је тематски ново, сазнајно богато, по структури оригинално,

научно потребно и друштвено корисно. Оно нуди прегршт одговора о природи југословенског и кинеског социјализма и односима две државе и партије. Сабрана и анализирана фактографија обогатила је наша досадашња знања о степену развијености односа Југославије и Кине током 70-их година XX века. Критички однос кандидаткиње према постојећим историјским изворима, штампи и периодици, историографској и другој литератури, учинио је да њен истраживачки напор резултира значајним научним сазнањима. Теме о којима кандидаткиња пише прецизно су сагледане, уклопљене у општи контекст унутрашњеполитичких и спољнополитичких догађаја, а природа доминантних процеса који утичу на међусобне односе две државе и две партије критички је анализирана и одмерена. Истраживање је показало у којој су мери међудржавни и међупартијски односи Југославије и Кине развијали унутар бескомпромисног сукоба војних блокова, заоштрених прилика у Хладном рату, јачања антиколонијализма, развијањем несврстаности, реформским захватима на унутрашњеполитичком и економском плану. Колегиница Цанјинг Жен је у својој докторској дисертацији показала и у којој је мери општи историјски контекст истовремено подстицао, али и спутавао развој југословенско-кинеских односа, на који је начин спољна и унутрашња политика тих држава утицала на процес међусобног приближавања, какав је био учинак свеукупне сарадње, на којим је средствима и којим темпом мењала медијска слика и свест грађана. Истраживања колегинице Цанјинг представљају допринос и српској и кинеској историографији и биће укључена у међународну размену знања, тим пре, јер и тема њеног доктората прекорачује оквире националне историје.

Имајући све наведено у виду слободни смо да Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду препоручимо да прихвати наш позитиван реферат о докторској дисертацији колегинице Цанјинг Жен *Југословенско-кинески односи (1968 – 1979): политика и медији* и одобри јавну одбрану на којој ће чланови комисије изнети своје сугестије и примедбе.

У Београду

Комисија:

20. април 2026.

**Др Александар Животић, редовни професор,
Филозофски факултет у Београду**

**Др Јован Чавошки, виши научни сарадник,
Институт за новију историју Србије**

**Др Александар Ракоњац, доцент,
Филозофски факултет у Београду**